

leven het genoeg gekend te worden toegepast: in het totaal dus twee keer. De WKA daarentegen wordt reeds bij haar geboorte elke kans tot ontplooiing ontnomen.

In de Kinderbijslagwet kenden wij destijds de metafoer, de staatssecretaris zal zich dat ongetwijfeld herinneren: het bevroren kind met de ontdoode kop. De koppeling kent zelfs zo'n kop niet. Deze gaat meteen de diepvries in. Is dit een kwestie van afbrokkelende beschaving, zo vraag ik aan de minister, dit naar aanleiding van opmerkingen die een oud-Tweede-Kamerlid van het CDA destijds heeft gemaakt. Voor hoelang? Wij hebben de minister vragen gesteld over zijn mededeling in de Volkskrant van 4 september, dat hij de koppeling de komende jaren wil loslaten en dat de staatssecretaris dit niet accepteert. Hij antwoordt hierop dat over de koppeling voor 1993 en 1994 pas bij de voorbereiding van de respectievelijke begrotingen wordt besloten. Hij verwijst naar zijn schriftelijke antwoorden op vragen van het lid van de Tweede Kamer de heer Rosenmöller. In dit antwoord staat overigens precies hetzelfde, zij het wat uitgebreider, en ook in het artikel in de Volkskrant stelt de bewindsman dat "in het kabinet de kwestie nog is opengelaten". Uiteraard, zou ik eraan willen toevoegen en dat is dus niets nieuws.

Maar wat wel boeiend is en waarover de bewindslieden in hun memorie van antwoord zwijgen, is de vraag hoe ze er persoonlijk over denken. Bevestigen zij de juistheid van het bericht? Zo nee, heeft de Volkskrant dan een eend laten vliegen? Hun antwoord op die vraag is niet zonder betekenis. In de eerste plaats, omdat — wederom — zou blijken dat minister en staatssecretaris niet altijd op dezelfde lijn zitten, maar vooral omdat de opvatting van de eerstverantwoordelijke minister voor de WKA van grote betekenis kan zijn voor de toekomst van deze wet. Dreigt het gevaar — op deze vraag kwam ook geen antwoord — dat de wet slechts een legitimering wordt voor niet-koppelen? Dat is een eenvoudiger proces dan de in de jaren tachtig gehanteerde bevestigingswetjes voor de WAM, die altijd aanleiding gaven tot uitvoerige parlementaire debatten van de toenmalige en toen nog tegenstrubbelende oppositie.

Er is nog meer onduidelijkheid en dat betreft de plaats die het beleid

van een kabinet in dezen inneemt. Een "kan"-bepaling houdt — ik kan het echt niet anders zien — een subjectieve beleidskeuze in. In de memorie van toelichting, waarnaar de minister verwijst, staat ook duidelijk: "Het woord "kan" laat ruimte om bij overschrijding van de normen toch de koppeling toe te passen. Het aanbrengen van deze ruimte is gewenst, teneinde deze te kunnen benutten wanneer besloten wordt tot maatregelen die de gesignaleerde normoverschrijding ongedaan maken". Het al dan niet benutten van die ruimte is toch een beleidsbeslissing?

De memorie van antwoord aan dit huis legt, als ik het goed zie, het accent iets anders. Hier worden onder beleidslijn de additionele maatregelen zelf verstaan, die van invloed zijn op de ontwikkeling van het verhoudingsgetal. Niemand zal ontkennen dat de kabinetsvoorstellen voor de WAO, die toch dat verhoudingsgetal moeten beïnvloeden en die tot gevolg hebben dat, in strijd met de verzekeringsgedachte, de echte arbeidsgeschikten van nu en later een deel van het gelag moeten betalen, beleidsbeslissingen zijn. Of het goede en sociale beleidsbeslissingen zijn, is een tweede. Hierover praten wij later wel.

Het gegeven dat voor 1992 in elk geval niet voor koppelen is gekozen, maar voor een oplossing die nota bene ook nog een gedeeltelijke opheffing van de inflatiecorrectie inhoudt, is toch ook een pure beleidsbeslissing. Of het een goede is — ik duid op die nivellerende inflatiecorrectie; ik houd mij maar aan het oordeel van de Raad van State in zijn advies over wetsontwerp op stuk nr. 22325 — is wederom een tweede. Mijn fractie zal te gelegener tijd hierover een oordeel geven, maar de minister weet ongetwijfeld hoe onze vlag erbij hangt.

Op onze vraag waarom na 1992, ondanks het door de minister aan de overzijde gegeven scenario niet moet worden gekoppeld, hoewel volgens de Miljoenennota het verhoudingsgetal dan zal verbeteren, zegt de minister dat dit "verhoudingsgetal van het CPB voor 1994 een cijfer is van tentatieve aard, gebaseerd op een partiële berekeningswijze, zoals het CPB ook schrijft. Onder deze omstandigheden is de regering geneigd aan de forse wijziging op korte termijn een groter gewicht toe te kennen." Wij begrijpen de tweede

volzin van het citaat en wij zijn het ermee eens. Maar het gaat hier toch, wederom, om een duidelijke beleidsbeslissing. Wat de eerste volzin betreft, vragen wij ons af of dit een uitwerking of een onderstreping is van de opvatting van de regering neergelegd in het volgende citaat? Er staat dat "lange-termijnontwikkelingen, wanneer deze een doorslaggevende rol moeten spelen, inzichtelijk en overtuigend gepresenteerd moeten worden, zodat een eventueel besluit tot ontkoppelen sociaal overdraagbaar wordt. Dat dit eisen zal stellen aan een heldere presentatie, acht de regering van groot belang".

Denkt de minister niet dat wanneer een WAO'er of een minimumloner hoort van "tentatieve aard" of van "partiële berekeningswijze", hij zal reageren met: gooi het maar in mijn pet, om het populair te zeggen? Mijn vraag aan de minister is dan ook of hij ons enige helderheid kan geven over zo'n inzichtelijke en overtuigende presentatie.

Voorzitter! Ik vat samen. Het wetsvoorstel geeft een duidelijke, geobjectieerde rechtszekerheid wanneer het verhoudingsgetal tot koppelen leidt. Maar wanneer dit getal zodanig ongunstig is, dat "kan" worden ge- of ont koppeld, treedt een — uiteraard — gesubjectieerd beleidsmechanisme in werking, dat per definitie geen geobjectieerde rechtzekerheid kan bieden. Het wetsvoorstel introduceert in het tweede en misschien wel in het meest voorkomende geval een schijnzekerheid en een helderheid als die van troebel water.

Ik denk bovendien dat het te prefereren is, met de zekerheid van onzekerheid te leven — zoals in het beleidsmatige wetsvoorstel van het kabinet-Lubbers II, waarin overigens wél de garantie van koopkrachtbehoud werd gegeven — boven de onzekerheid van een schijnzekerheid. De minister zal wel met heel andere argumenten moeten komen om mijn fractie ervan te overtuigen dat dit wetsvoorstel rechtmatig en doelmatig is. Wij wachten af.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Rongen. Ik maak de leden erop attent dat dit zijn maidenspeech is.

De heer **Rongen** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik beschouw het als een

Rongen

eer om voor het eerst namens de CDA-fractie het woord in dit huis te mogen mogen voeren, te meer daar dit gebeurt ten overstaan van twee bewindslieden, die beiden hun verantwoordelijkheden ten aanzien van het sociaal beleid in dit land zo uitgesproken beleven en uitdragen.

Het onderwerp dat aan de orde is — wetsvoorstel 22012, kortweg aangeduid met WKA — heeft nogal in de belangstelling gestaan vanwege de politieke context waarin het geplaatst is. Het is in ieder geval een wetsvoorstel dat deel uitmaakt van de kerndoelstellingen van het beleid van het kabinet. Het beoogt immers een structurele balans aan te brengen tussen twee beleidsdoelstellingen: enerzijds een rechtvaardig inkomensbeleid voor werkenden die op het minimumloon zijn aangewezen, alsook voor inactieven en postactieven, namelijk een inkomensbeleid gericht op het laten delen in de algemene welvaartsontwikkeling en anderzijds een effectief werkgelegenheidsbeleid.

Voorzitter: Tjeenk Willink

De heer **Rongen** (CDA): Voorzitter! In het voorlopig verslag heeft de CDA-fractie de rol die het kabinet zich met dit wetsvoorstel oplegt, aangeduid als die van een koorddanser op het koord tussen inkomensbeleid en werkgelegenheidsbeleid. Nu kunnen de bewindslieden snel tegenwerpen dat het dienen van beide beleidsdoelstellingen altijd het gedrag van een koorddanser vraagt, namelijk moed en durf. Voorzitter! Met dit beeld wordt getracht de vraag op te roepen of het kabinet, nu het kiest voor een ex ante vastgelegde structurele balans tussen inkomensbeleid en werkgelegenheidsbeleid, niet te veel risico's neemt, althans beoordeeld op het criterium "werk boven inkomen". Met andere woorden: krijgt met dit wetsvoorstel het inkomensbeleid niet het primaat boven het werkgelegenheidsbeleid?

De inbreng van de CDA-fractie was en is erop gericht, van de bewindslieden te vernemen of zij zich bewust zijn van dit risico en of zij bij nader inzien, gelet op de naar voren gebrachte relevante omstandigheden, structureel niet beter voor de beleidsmatige aanpassing hadden kunnen kiezen dan voor een semi-automatische, zoals de WKA die kent.

Op de meeste vragen en kantteke-

ningen van de CDA-fractie hebben de bewindslieden in de memorie van antwoord gereageerd, waarvoor deze fractie hen zeer erkentelijk is. Toch blijven er nog enige vragen die tot een nadere reactie van de zijde van de bewindslieden nopen.

Mijnheer de voorzitter! Als wij rechtstreeks de hoofdvraag bij de kop nemen, namelijk beleidsmatig aanpassen of aanpassen op basis van een koppeling met afwijkingsmogelijkheden, dan moeten wij vaststellen dat het kabinet in zekere zin zelf al een antwoord heeft gegeven. Op het allereerste moment dat het wetsvoorstel — eenmaal tot wet verheven — zijn hoofddoel had moeten bereiken, namelijk koppelen, wil het kabinet ontkoppelen op basis van de afwijkinggronden en doet het voorstellen tot beleidsmatige aanpassingen. Voorzitter! Geen misverstand: de CDA-fractie is het eens met dit kabinetsvoornemen, ofschoon nog kanttekeningen te plaatsen zijn bij de door het kabinet in te zetten vervangende aanpassingsinstrumenten, maar daarover kom ik later in mijn betoog te spreken.

Maar, zo vragen wij ons af, als op grond van de actuele, alsook op grond van de in de komende jaren te verwachten omstandigheden, de risico's van koppeling — zoals in het wetsvoorstel wordt bedoeld — ten aanzien van de werkgelegenheid te groot worden geacht, wat is dan nog de zin van dit wetsvoorstel? Wekt dit niet verkeerde verwachtingen bij de potentiële "koppelingsgerechtigden"? Hiermede worden de door het wetsvoorstel zo uitdrukkelijke beoogde rechtszekerheid en helderheid toch niet gediend? Kunnen de bewindslieden hierop nog nader ingaan en vooral op de vraag, hoe groot naar hun inschatting de kans is op de toepassing van de hoofdregel, namelijk koppelen in de komende jaren?

De actualiteit en de verwachtingen voor de komende jaren daargelaten, ligt thans een wetsvoorstel ter beoordeling voor, dat uitgaat van de hoofdregel: koppelen met twee afzonderlijk geformuleerde afwijkinggronden. Na de pijnlijke gang van de WAM, die een volautomatische aanpassing inhield, maar slechts een enkele maal onverkort is toegepast, en na de onvoltooide gang van de WBA — dit wetsvoorstel beoogde een beleidsmatige aanpassing, maar het heeft deze Kamer

nooit bereikt — wil het onderhavige wetsvoorstel WKA het minimumloon en de sociale uitkeringen semi-automatisch koppelen aan de ontwikkelingen van de contractlonen. Koppelen is hoofdregel, afwijken is uitzondering.

Laten wij eerst stilstaan bij de hoofdregel. Deze wordt ingegeven door de wens, de inkomens van 88.000 volwassen minimumloners, zijnde — dit zijn cijfers uit 1989 — 2,3% van de volwassen werknemers, alsook de inkomens van ongeveer 3.900.000 uitkeringsgerechtigden te koppelen — wat de laatste categorie betreft, zowel via de bruto- als de nettolijn — aan de ontwikkeling van de contractlonen in de marktsector, in de gepremieerde en gesubsidieerde sector, alsook in de sector van de overheid. Geen onderscheid wordt gemaakt in de inkomensontwikkeling van de minimumloners enerzijds en die van de uitkeringsgerechtigden anderzijds. Gelet op de arbeidsmarkt-functie van het minimumloon en de behoeftefunctie van de sociale uitkeringen, vooral op het minimumniveau, had zulks toch overwogen kunnen worden. Ook binnen de kring van uitkeringsgerechtigden wordt geen onderscheid aangebracht tussen inactieven en postactieven.

Is het uit een oogpunt van verdelende rechtvaardigheid wenselijk, noodzakelijk om, afziende van de afwijkinggronden, de ontwikkeling van de contractlonen van de actieven — waar toch in de marktsector sprake is van prijsvorming van de arbeid in vaak wisselende, soms hectische en vaak internationale marktomgevingen — één op één bepalend te laten zijn voor de ontwikkeling van de inkomens van alle inactieven, dus een koppeling zonder enige differentiatie? Daarbij komt nog de betekenis van deze één-op-één koppeling voor de beleidsdoelstelling: werk boven inkomen.

In de recente notitie "Werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid" en ook in de Inkomensnota 1992 worden de bevindingen van de periodieke OESO-richtlijnen alsook de bevindingen van het WRR-rapport "Een werkend perspectief" in essentie onderschreven, namelijk dat in Nederland, zeker in vergelijking met andere landen, mede als gevolg van een te grote rigiditeit in de onderkant van het inkomensgebouw er ook sprake is van een te grote rigiditeit in de onderkant van de

Rongen

arbeidsmarkt. In verband met het onderhavige onderwerp kan geweest worden op een relatief hoog minimumloon en relatief hoge minimumloonkosten, een te geringe afstand tussen het minimuminkomen bij werken en het sociaal minimum en op te weinig loondifferentiatie tussen de sectoren.

Een citaat uit de genoemde inkomensnota, pagina 82, is hier op zijn plaats. "Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er aanwijzingen zijn dat een relatief gematigde ontwikkeling van het minimumloon de sectorale loondifferentiatie bevordert." Verder op die pagina wordt vermeld: "...volgt hieruit de conclusie dat de uitkeringsniveaus ook van invloed zijn op de sectorale loondifferentiatie...". Zoals bekend, concentreert de werkgelegenheidsproblematiek zich vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt, waar overigens de loongevoeligheid het grootst is en de behoefte aan loondifferentiatie groot. Hierbij kan men denken aan sectoren zoals detailhandel, zakelijke dienstverlening, horeca, enz. Het raakt ook de schemerwereld van de zwarte arbeidsmarkt.

In dit verband is het interessant, de conclusie op pagina 28 van de "Notitie werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid" integraal weer te geven. "De problematiek van het tegelijkertijd voorkomen van werkloosheid en stijgend aantal vacatures tekent zich scherp af aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Uit onderzoek blijkt dat het geringe verschil tussen loon en uitkering op minimumniveau (in het bijzonder voor alleenverdieners) een belangrijke factor is waardoor de werkgelegenheid rond minimumloonniveau geringer is dan het geval zou kunnen zijn bij een groter inkomensverschil. Hiermee is niet gezegd dat de weg naar een sterkere groei van de werkgelegenheid via een verlaging van de minimumloonkosten moet worden afgesloten. Gezien de verwachte groei van het aanbod van laaggeschoolden, mede onder invloed van de toestroom van immigranten, zullen forse inspanningen op vele terreinen geleverd moeten worden om deze mensen aan het werk te helpen. Daarbij komt dat als gevolg van de voortgaande individualisering steeds minder huishoudens op één (minimum)inkomen zullen zijn aangewezen, het behoeftekarakter van het minimum-

loon aan belang inboet en het prestatiekarakter van het minimumloon een zwaarder gewicht krijgt. Het neerwaarts aanpassen van de minimumloonkosten, naast de huidige kabinetsvoorstellen ter vergroting van de inkomensverschillen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, moet dan ook zeker niet terzijde worden geschoven, waarbij de relatie met het uitkeringsniveau bijzondere aandacht behoeft."

Dit zijn toch inzichten, bevindingen en conclusies die, als je werk boven inkomen stelt en als je daarbij de huidige en de te verwachten situatie van de werkgelegenheid zowel naar aard als naar voorkomen in aanmerking neemt, eerder kunnen leiden tot een beleid van beleidsmatige en gedifferentieerde aanpassing van het minimumloon en de sociale uitkeringen dan tot automatische dan wel semi-automatische aanpassingen.

Verlaging van het minimumloon verdient, gelet op de aard en de betekenis hiervan voor het loongebouw — dit is ook door de WRR bepleit — zeker tegen de hiervoor geschetste achtergronden in overweging genomen te worden. Zoals bekend, heeft het kabinet deze gedachte inmiddels verworpen en blijft het, ook blijkens dit wetsvoorstel, vasthouden aan een ex ante vastgelegde structuur met als hoofdregel: koppelen.

Beleidsmatige en gedifferentieerde aanpassingen bieden naar het oordeel van deze fractie evenwel meer mogelijkheden tot flexibiliteit en effectiviteit om het doel "werk boven inkomen" te bereiken. Naast toetsing op de reeds genoemde aspecten, is toetsing op andere ijkpunten mogelijk, met differentiatie in weging naar gelang de alsdan blijkende noodzaak. Ik denk hierbij onder andere aan het niveau arbeidsinkomensquote, lastendrukstijging en de budgettaire doelstellingen. Er kan beter positie worden genomen in de complexe relaties zoals die bestaan tussen arbeidsplaatsen, arbeidsparticipatie, individualisering, minimumloon en minimumloonkosten, inkomensverdeling en besteedbaar inkomen.

Kunnen de bewindslieden hierop hun visie geven? Kunnen zij ook hun visie geven op de keuze om relevante factoren, zoals afwijkingen van de actuele loontrend, belangrijke nivellering dan wel denivellering en de loondifferentiatie tussen de sectoren, pas in aanmerking te

nemen bij de vierjaarlijkse besluitvorming over de bijzondere verhogingen en niet bij de jaarlijkse aanpassing?

In onze ogen ontleent het kabinet zichzelf de mogelijkheid tot slagvaardigheid, vooral ten aanzien van de ook door het kabinet zo noodzakelijk geachte loondifferentiatie voor de werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt. In verband met dit laatste, wil mijn fractie toch nog eens de visie van de bewindslieden vernemen op haar constatering in het voorlopig verslag, dat de techniek van de koppeling, de koppeling aan de gemiddelde contractloonstijging, er de oorzaak van is dat loongevoelige bedrijfstakken en ondernemingen aan de onderkant van de arbeidsmarkt geconfronteerd worden met een extra opstuwende werking van het minimumloon, respectievelijk met een verkleining van de afstand tussen de lonen en de sociale uitkeringen, met alle negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid van dien.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom nu bij de twee afwijkingsgronden. Beide afwijkingsgronden worden toegespitst in één criterium, namelijk de aantalsverhouding tussen inactieve en actieve inkomenstrekkers, voor de lopende kabinetsperiode vastgesteld op 0,86. In afwijking van wat uit de voorgestelde wetstekst zelf gelezen kan worden, is het niet de bedoeling van de bewindslieden dat de afwijkingsgronden op zichzelf bezien tot ont koppeling leiden. Beide afwijkingsgronden worden vertaald in het criterium van de aantalsverhouding tussen actieve en inactieve inkomenstrekkers. Waarom dan nog twee afzonderlijke afwijkingsgronden opgenomen in de voorgestelde wetstekst, kun je je afvragen. Van de rechtszekerheid en de helderheid, welke zo uitdrukkelijk volgens de bewindslieden nagestreefd worden richting koppelingssgerechtigden blijft maar weinig over. En wat de ratio 0,86 betreft: de verhouding tussen actieven en inactieven is op dit ogenblik in ons land extreem ongunstig, zeker ook vergeleken met de situatie in andere landen. Het is merkwaardig, eigenlijk onjuist, deze scheve verhouding als uitgangspunt te nemen voor een toekomstig beleid dat ertoe zou moeten dienen, uitkeringsgerechtigden en minimumloners te laten delen in de welvaartsontwikkeling.

Mijnheer de voorzitter! Tot zover het voorliggende wetsontwerp zelf. Ik wil nog een enkele opmerking

Rongen

maken met betrekking tot het flankerend beleid van het kabinet bij de voorgenomen ont koppeling op 1 januari a.s. De ont koppeling op zichzelf is eigenlijk bescheiden: er vindt een aanpassing plaats van 3% in plaats van 3,6%. Zij is bescheiden in relatie tot het streven om aan de onderkant van het loongebouw extra werkgelegenheid te creëren. Zie ook de hiervoor gehouden beschouwingen. Van de flankerende maatregelen ontmoeten bij een eerste beoordeling de verhoging van het arbeidskostenforfait en van de belastingvrije voet instemming. Bij de financiering van deze maatregelen kunnen echter kritische kanttekeningen worden geplaatst. Het schrappen van de inflatiecorrectie treft de midden- en hogere inkomens en vermindert de prikkels op de arbeidsmarkt. De lastendruk voor met name de middeninkomens is in Nederland al hoog, internationaal gezien. Bovendien druist het in tegen de operatie-Oort, waarbij de wettelijke verankering van de inflatiecorrectie juist is aangescherpt.

Ten aanzien van de voorgenomen aanpassing van het AAW/WAO-premiebeleid kan gezegd worden dat het op gespannen voet staat met een beleid dat het aanpassen van sociale zekerheidspremies alleen maar nodig acht voor doeleinden van financierings- en verzekeringstechnische aard.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom tot een eindbeoordeling. Uit het gehouden betoog moge duidelijk zijn dat mijn fractie niet overloopt van enthousiasme voor dit wetsvoorstel. Integendeel, er bestaan veel twijfels. Geen twijfel bestaat bij mijn fractie over de moed en de durf van de bewindslieden, als waren zij koorddansers, wanneer het gaat om hun inzet voor de werkgelegenheid en voor een rechtvaardige inkomensverdeling. Gelet op de actualiteit van de voorgenomen ont koppeling op 1 januari a.s. welke in wezen een beleidsmatige aanpassing tot gevolg heeft en gegeven het feit dat wij, als wij dit wetsvoorstel niet aannemen, geconfronteerd worden met toepassing van de WAM, hetgeen wij ook niet wenselijk achten, zal mijn fractie haar steun aan dit wetsvoorstel niet onthouden. Wellicht kunnen de bewindslieden nog twijfels weg nemen en nadere helderheid verschaffen.

De voorgenomen ont koppeling zelve alsmede de daarbij behorende

flankerende maatregelen staan vandaag niet ter formele beoordeling. Reacties van de bewindslieden daarover worden echter toch op prijs gesteld.

De voorzitter: Mijnheer Rongen, ik wil u als eerste feliciteren met deze maidenspeech.

De heer Van de Zandschulp (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik begin graag met een gelukwens aan het adres van collega Rongen. Nadat ik zijn boeiende betoog gehoord heb, reken ik in de toekomst op enkele pittige discussies met hem. Want onze benadering van een aantal zaken verschilt nogal.

De laatste keer dat wij hier debatteerden over koppeling of ont koppeling was in december 1988. Mijn betoog tegen het kabinetsvoorstel over de zoveelste bevrozing had toen een optimistische ondertoon. Er was sprake van een aanzienlijke economische groei, de werkgelegenheid trok aan en de werkloosheid daalde. Het verhoudingsgetal tussen economisch actieven en uitkeringsontvangers was ruim gestabiliseerd, zodat de koppeling een zichzelf financierend instrument zou zijn.

Ik constateerde toen: "Het maatschappelijk en politiek draagvlak voor bevrozing van minimumloon en sociale uitkeringen brokkelt in een wel heel snel tempo af." Ter illustratie gaf ik hierbij een citaat van de toenmalige CDA-fractievoorzitter in de Tweede Kamer, B. de Vries: "een gelijke inkomensontwikkeling hoeft niet ten koste te gaan van de soliditeit; het draagt bij tot consensus in de maatschappij en dat vertaalt zich in loonmatiging."

Het doet mij genoegen dat ik nu met dezelfde B. de Vries in zijn huidige functie van minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mag discussiëren over het wetsvoorstel inzake koppeling met afwijkingsgronden. De ironie wil dat ik nu, na twee jaar automatische, geruisloze koppeling, terstond geconfronteerd word met een actualisering van de afwijkingsgrond en een kabinetsvoorstel tot gedeeltelijke ont koppeling in 1992. Ik stel daar straks enkele vragen over.

De ironie wil verder dat ik nu moet spreken in een maatschappelijke context die allerm minst door consensus wordt gekenmerkt. Het sociale

klimaat is verstoord, niet zozeer door die voorgenomen partiële ont koppeling, als wel door een weinig nauwkeurig op de problematiek toegesneden onderdeel van de Ziektewet/WAO-voornemens van dit kabinet.

Ik maak eerst enkele opmerkingen over de inhoud van het wetsvoorstel. Voor zover ik kan nagaan, is het eerste, genuanceerd uitgewerkte pleidooi voor koppeling met de mogelijkheid van strikt genormeerde en geconditioneerde beleidsmatige afwijking afkomstig van Fred Schippers, thans medewerker van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in het tijdschrift Socialisme en Democratie van november 1987. Zijn afwijkingsgronden zijn zeker niet helemaal dezelfde als die van dit wetsvoorstel, maar de lijn van denken vertoont veel overeenkomst. Latere discussies in de SER hebben geleid tot een formulering van afwijkingsgronden, die in hoge mate overeenkomt met die in dit wetsvoorstel, dat thans de WAM moet gaan vervangen. Wij kennen de geschiedenis van de WAM '79: deze is alleen toegepast in de beginjaren en in de eindjaren van haar bestaan.

De WAM is geprezen als "beschavingsnorm". Die term is, als ik het mij goed herinner, afkomstig van de toenmalige CDA-politicus Steef Weijers, maar is daarna vooral door PvdA-politici herhaald. De WAM is ook misprezen als een blinde, volautomatische piloot die voortraast, ongeacht niet voorzien noodweer. In dit wetsvoorstel wordt de volautomatische piloot vervangen door een menselijke piloot. Die piloot wordt uitgerust met een zuiver kompas; koppeling als hoofdregel, ofte wel de beschavingsnorm. Die piloot wordt tevens uitgerust met een noodrem, voorzien van een zorgvuldige instructie: alleen te gebruiken in een noodsituatie. Die noodsituatie wordt via twee genormeerde afwijkingsgronden ten slotte geconcretiseerd in de getalsformule: de kwantitatieve verhouding tussen betaald werkenden en uitkeringsontvangers, herleid tot arbeidsjaren respectievelijk uitkeringsjaren. Dit uitkeringsquotiënt is voor deze kabinetsperiode vastgesteld op 0,86. Mijn fractie onderschrijft de lijn van dit wetsvoorstel en accepteert voor deze kabinetsperiode het uitkeringsquotiënt van 0,86.

Tamelijk vèrgaand vooruitkijkend